

Pranės Varnaitės-Pakamanienės atminimui

Gimė 1924 m. Šiaulių apskrities Kruopių valsčiaus Viliočių kaime, ūkininkų Juozo ir Elzbietos Varnų šeimoje. Mokėsi Šakynos pradžios mokykloje, 1941 m. baigė šešis skyrius.

Buvo šešto skyriaus egzaminai. Atėjęs į klasę mokytojas Vincas Baltakis pasakė, kad Tėvynė Lietuva jau okupuota rusų. Tai buvo 1945 m. birželio 15 d. Mokytojas, atiduodamas pažymėjimus, sakė: „Mieli mokiniai, gal ne vienam iš jūsų teks pamatyti Sibirą“. Ir tai buvo teisybė. Prasidėjo trėmimai ir genocidas.

1943 m. Pranė įstojo į Gruzdžių žemės ūkio mokyklą, kurią baigė 1945 m. Iki suėmimo dirbo tėvų ūkyje. Tris žiemas Varnų šeima išslapstė ir išmaitino tris partizanus: Dominyką Norkų, Liudviką Pakamanį ir Joną Jasiūną. Visi jie išgyveno, nors buvo ir kratų. Partizanams padėdavo ir maistu. Ateidavo ir daugiau partizanų – Maskoliūnai, Tamašauskai ir daug kitų. Suliję, sušalę, išsidžiovindavo drabužius, pabūdavo per dieną.

1947 m. išteikėjo už Liudviko Pakamanio. 1948 m. įskundė ir Varnų šeimą. Rugsėjo 25 d. privažiavo pilnas kiemas stribų, enkavedistų. Suimti atėjo NKVD leitenantas Gurijevas, du rusai ir stribas Kazys Barysta. Pranę suėmė, nes ji buvo partizanų rėmėja ir ryšininkė. Nuvežė į Kruopių stribiną, išlaikė per naktį. Ryte išvežė į Kuršenus. Ten tardė, spardė, mušė. Tapo neįgaliaja. Iš Kuršėnų pervežė į Šiaulių kalėjimo 36 kamerą ir išlaikė penkis mėnesius, Šiaulių kalėjime – tris mėnesius, tada išvežė į Vilnių, Lukiškių kalėjimą. Ten prabuvo keturis mėnesius. Lukiškėse gimė sūnus Vytukas, kuris kartu iškeliavo į tremtį. Jokio teismo nebuvo, kameroje pranešė, kad nuteista dešimčiai metų.

1949 m. liepos mėn. išvežė į Tolimuosius Rytus. Per žiemą Pranė išbuvo Chabarovsko krašte, Buchta Vanino persikirstymo punkte, nors paskyrimo punktas buvo Magadanas, bet ji jį reikėjo plaukti laivu, tačiau Pranės su mažu vaikiu neėmė.

Dirbti teko miške. Į darbą nereikėjo eiti tik tada, jei būdavo daugiau kaip 50 laipsnių šalčio. Kai išeidavo į darbą, sūnelį prižiūrėdavo senesnė, ar silpnesnė moteris. Kai išleido vieną kriminalinę kalnę į Lietuvą, ši apsiėmė parvežti vaikutį. Valdžia liepė pasirašyti, kad sutinka atiduoti vaiką. Kelionei įdavė sutaupyty manų kruopų 1 kg, iškepė sausainių iš miltų ir vandens, pardavė dar iš Lietuvos atsivežtą kostiumėlį, visus pinigus atidavė tai geraširdei moteriai – Adelei Kučinskienei. Širdis krauju sruvo atiduodant sūnų, tačiau moteris laimingai jį parvežė Pranės namiškiams į Šiaulius.

Per metus leisdavo parašyti po du laiškus ir tik rusiškai. Nuo 1954 m. kovo mėn. kaliniai buvo perkelti į Kengyro lagerį Kazachstane. Ten kalėjo apie 12 000 įvairių tautybių politinių kalinių. Daug buvo lietuvių. Dirbo prie statybų, statė užtvanką, elektrinę, duonos kepyklą. 1954 m. gegužės 16 d. prasidėjo sukilimas, kuris tęsėsi 40 dienų. Kaliniai reikalavo peržiūrėti bylas, pagerinti gyvenimo sąlygas, leisti nebenešioti kalinių numerių, gauti laiškų iš namų, užmokesčio už darbą. Sukilimui vadovavo rusų karininkas Kuznecovas. Į komisiją įėjo Juozas Kundrotas iš Šiaulių rajono Kinkupių kaimo Kruopių valsčiaus. Kadangi kaliniai nepakluso, birželio 26-osios rytą į lagerių zoną įvažiavo tankai. Enkavedistai traukė žmones, šaudė iš kulkosvaidžių ir automatų. Lavonus iš zonų vežė sunkvežimiais. Bet praėjus porai mėnesių po sukilimo padėtis pasikeitė.

1955-ųjų pradžioje atėjo ir Pranės eilė. Iškvietė pas viršininką, pasakė, kad galės važiuoti į Irkutską. Tada visą mėnesį išlaikė lageryje, davė kalinio maistą, bet į darbą nevarė. Po mėnesio atėjo lagerio buhalterė ir paklausė: „Kur nori važiuoti?“ Pasakė, kad į Lietuvą, Šiaulius. Tada davė bilietą į Šiaulius ir maistui po pusantro rublio penkioms dienoms, o pinigų už darbą nemokėjo: septyneri metai, alkani ir sušalę, buvo išdirbti veltui.

1955 m. balandžio 25 d. buvo leista grįžti į Lietuvą. Tačiau Viliočių kaime neregistravo ir į „kolchozą“ nepriėmė. Dievulis leido 30 metų gyventi laisvoje Lietuvoje, apsuptai gerų ir mylinčių žmonių.

Palaidota Šakynos parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnaus Algirdo šeimą, artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas